

מדינת ישראל
משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף א' חינוך מיוחד

קווים מנחים לעבודת עובדי הוראה ממקצועות הבריאות ומטפלים באמצעות אמנויות במערכת החינוך

חוברת למנהלים בחינוך המיוחד, למומחי תחום ממקצועות
הבריאות ולעו"ה ממקצועות הבריאות

תשע"ה

טיוטה

תוכן עניינים

עמוד	
3	מבוא
4	הגדרת מקצועות הבריאות במערכת החינוך
5	ריפוי בעיסוק
6	הפרעות בתקשורת
7	פיזיותרפיה
9	טיפול באמצעות אמנויות
12	קווים מנחים לעבודת עו"ה ממקצועות הבריאות במערכת החינוך
18	הדרכת עו"ה ממקצועות הבריאות במערכת החינוך
20	עבודת עו"ה ממקצועות הבריאות במסגרת רפורמת "אופק חדש"
22	פיתוח מקצועי של עו"ה ממקצועות הבריאות
23	זכויות עו"ה ממקצועות הבריאות
25	רשימת קישורים
27	רשימת כותבות
28	רשימת נספחים:

- נספח מס' 1: טופס ויתור סודיות / חינוכית / טיפולית
- נספח מס' 2: טופס הסכמת הורים למתן טיפול באמצעות אמנויות
- נספח מס' 3: טופס הסכמת הורים למתן טיפול באמצעות אמנויות בבתי חולים
- נספח מס' 4: טופס הנחיות למילוי טופס ויתור סודיות למסירה / קבלת מידע ולמילוי טופס הסכמה לקבלת טיפול בטיפול באמנויות
- נספח מס' 5: דו"ח לקהילה ומכתב נילוה לדו"ח
- נספח מס' 6: שעון (לוח) צלולים וירטואלי – מבנה סדר יום לעבודה בגני ילדים של גננות שילוב ועו"ה ממקצועות הבריאות באופק חדש.

מבוא

במשרד החינוך מועסקים מטפלים ממקצועות הבריאות מהמקצועות שנכללו בחוק מקצועות הבריאות (2008) - רפוי בעיסוק, הפרעות בתקשורת ופיזיותרפיה וכן מטפלים באמצעות אמנויות (אמנות חזותית, תנועה, מחול, דרמה, מוסיקה, ביבליותרפיה ופסיכודרמה). הטיפול באמצעות אמנויות עדין לא עבר חקיקה. כלל המטפלים העובדים במערכת החינוך מוגדרים כ'עובדי הוראה ממקצועות הבריאות'. הבסיס להעסקת מטפלים במשרד החינוך הוא חוק חינוך מיוחד (1988). חוק חינוך מיוחד הרחיב את המטלות החינוכיות המוטלות על הצוות החינוכי במסגרות חינוך מיוחד ובהתאם לכך ראה צורך בהרחבת הצוות העובד עם התלמיד בחינוך המיוחד. "ישום חוק החינוך המיוחד הרחיב את המטלות החינוכיות המוטלות על הצוות החינוכי במסגרות החינוך המיוחד. בד בבד וכדי להתמודד ביעילות עם מגוון המטלות נוספו לצוות החינוכי אנשי מקצוע מתחומי התמחות שונים. מלבד יועצים חינוכיים, מורים וגננות לחינוך מיוחד וסייעות הצוות כולל היום מטפלים פרא-רפואיים וצוות רפואי, פסיכולוגי וסוציאלי." (מתוך חוזר מנכ"ל נט/10 (א), 1999).

בנוסף, חוק חינוך חנים לילדים חולים הורה למדינה להקים מסגרות חינוכיות בתוך בתי חולים. במסגרות אלה מועסקים מטפלים באמצעות אמנויות מטעם משרד החינוך, ומטפלים ממקצועות הבריאות (רפוי בעיסוק, הפרעות בתקשורת ופיזיותרפיה) מועסקים ע"י משרד הבריאות.

המטפלים במשרד החינוך אמונים על טיפול בתלמיד מתוך ראייה הוליסטית, המאפשרת את השתתפותו המיטבית של התלמיד בחיי ביה"ס מבחינה לימודית, חברתית ורגשית. ייחודיות עבודת המטפל במערכת החינוך באה לידי ביטוי במספר תחומים:

- העבודה במערכת החינוך מאפשרת היכרות עם התלמיד בסביבה היומיומית, וביצוע של ההתערבות הטיפולית בסביבתו הטבעית של התלמיד ועל פי מודלים אקולוגיים חדשניים.
- העבודה משלבת את התרומה המקצועית של כל אחד ממקצועות הבריאות עם העבודה החינוכית, תוך שמירה על איזון בין הייחודיות המקצועית לבין עבודה מערכתית – שיתופית.
- העבודה במערכת החינוכית מאפשרת הזדמנות לעבודת צוות שיתופית של הצוות החינוכי והטיפול, כמענה לטיפול הוליסטי. תכנית העבודה נבנית ומבוצעת בשיתוף הצוות הרב מקצועי, התלמיד והוריו.
- מערכת החינוך מאפשרת פיתוח וצמיחה מקצועית בשני מישורים: הדרכה וליווי מקצועי, ולמידה במגוון קורסים מקצועיים.

מטרת חוברת זו היא להגדיר קיום מנחים לעבודת המטפל במסגרות החינוך השונות, החוברת מתווה את התפיסה והמדיניות של עבודת עו"ה ממקצועות הבריאות במערכת החינוך ומתייחסת לייחודיות עבודת המטפל במערכת. החוברת מנגישה מידע למפקחים, למנהלי המסגרות ולעו"ה ממקצועות הבריאות בנושאים שונים כגון: הגדרת המקצועות השונים, דרכי עבודה של מטפלים, מודלים להתערבות, סביבות עבודה, פיתוח מקצועי, כללי עבודה בהתאמה לאופק חדש, זכויות וחובות העובד ועוד.

1. הגדרת מקצועות הבריאות במערכת החינוך

הקדמה

בשנים האחרונות מערכת החינוך המיוחד בארץ הגדירה מחדש את חזונה ואת מטרותיה על פי תפיסות אקולוגיות וחינוך הומניסטי. תכניות הלימודים הותאמו לעקרונות של תפיסת איכות חיים, כך שכל אדם עם צרכים מיוחדים זכאי להשתתף בחברה באופן פראקטיבי, והשילוב בקהילה הוגדר כ"מטרת על" של החינוך המיוחד (איגל ומליחי, 2007; טל, שביט ופן, 2011; רייטר, 2004).

בד בבד עם שינויים אלה חלו שינויים גם בתפיסות של מקצועות הבריאות. ארגון הבריאות העולמי (WHO, 2001) התווה את המודל הביו-פסיכו-סוציאלי כבסיס לעבודת המטפלים ממקצועות הבריאות (מודל ICF, 2001). מודל זה, משלב בין המודל הרפואי הרואה את מקור המוגבלות באדם, במחלתו ובלקותו לבין המודל החברתי, המסביר את מקור המוגבלות בחברה ובהדרה שהיא יוצרת כלפי האדם עם הצרכים המיוחדים. על פי תפיסה זו תפקודו ומוגבלותו של הפרט הם תולדה של אינטראקציות דינמיות בין מצבי בריאות שונים לבין גורמים סביבתיים, חברתיים ותרבותיים המשפיעים על תפקודו ומוגבלותו. הטיפול על פי מודל זה מחייב נקיטת פעולות חברתיות לצד רפואיות וביצוע התאמות נדרשות כדי לקדם את השתתפותם המלאה של אנשים עם מוגבלות בכל תחומי החיים (שנקר, ויינטראוב ופרוש, 2007). לפיכך, מטרות העל של כל התערבות יכוונו ליצירת אינטראקציות חיוביות בין הפרט לסביבתו ולחיזוק השתתפותו במשימות בחיי היום יום.

תפיסות אלו של מקצועות החינוך והבריאות מוצעות כבסיס תיאורטי לעבודת מטפלים ממקצועות הבריאות במערכת החינוך.

להלן תיאור והגדרה של כל מקצוע ממקצועות הטיפול: ריפוי בעיסוק, הפרעות בתקשורת, פיזיותרפיה וטיפול באמצעות אמנויות. בהגדרות יש להביא בחשבון שעבודתם של מטפלים ממקצועות הבריאות דורשת תהליכי התמקצעות והכשרה נוספים והדרגתיים לאחר סיום לימודי המקצוע. בשל השונות הרבה במאפייני האוכלוסיות עמם עובדים המטפלים, תהליך ההתמקצעות ממוקד בצרכים הייחודיים של כל אוכלוסייה שבה עובד המטפל. לכן, אין לצפות שכל המיומנויות ותחומי האחריות המתוארים בכל אחד מהמקצועות, יתקיימו בעת ובעונה אחת אצל כל מטפל בכל שלב בהתפתחותו המקצועית.

* החוברת נכתבה בלשון זכר מטעמי נוחות אך מתייחסת לשני המינים כאחד.

** בכל מקום שנכתב בחוברת מקצועות הבריאות, הכוונה גם לטיפול באמנויות (למרות שאינם כלולים, נכון להיום, בחוק מקצועות הבריאות)

ריפוי בעיסוק (Occupational Therapy)

ריפוי בעיסוק הוא מקצוע טיפולי-שיקומי-חינוכי, שמטרתו לספק לאדם כלים ומיומנויות, אשר אפשרו לו להתמודד עם דרישות החיים. המקצוע שואב את מקורות הידע שלו ממדעי העיסוק, ממדעי הרפואה וממדעי החברה וההתנהגות. מרפאים בעיסוק רואים את תפקידם המרכזי לסייע לאדם להיות מעורב בעיסוקים שהם בעלי מטרה, משמעות וחשיבות, אשר מאפשרים לו השתתפות בחיי יום יום כבסיס לבריאותו, רווחתו, בטחונו ואיכות חייו.

הקבוצה הגדולה ביותר בישראל עמה עובדים מרפאים בעיסוק היא תלמידים במערכת החינוך מגיל 3 עד 21, עם אבחנות של קשיים בתקשורת ושפה, אבחנות על רצף האוטיסטי (ASD), מוגבלות פיזית, ליקויי למידה, אבחנות פסיכיאטריות, הפרעות התנהגות, מחלות מיוחדות, ליקויי ראייה ועיוורים, כבדי שמיעה וחרשים ומוגבלות שכלית התפתחותית. למקצוע ריפוי בעיסוק כלים להערכה והתערבות למהלך כל שהות התלמיד במערכת החינוך - בגן, בבית ספר יסודי, בעת לימודיו בחטיבת הבינים ובתיכון. ההתערבות הטיפולית בריפוי בעיסוק מותאמת לגילו, ליכולתו, למצבו, לתפקידיו, לערכיו ולרקע התרבותי של כל תלמיד ותלמיד.

מרפאים בעיסוק עוסקים באיתור, בהערכה ובטיפול בתלמידים המראים קושי במעורבות בעיסוקים השונים. ההערכה בריפוי בעיסוק מכוונת לאבחן ולברר את הרקע לקשיים, העשויים לנבוע מגורמים הקשורים בתלמיד כגון: מצבים המשפיעים על התפקוד המוטורי, קשיים תחושתיים, תפיסתיים, קוגניטיביים, רגשיים, חברתיים, ומגורמים הקשורים לדרישות המטלה, ממגבלות סביבתיות או מחוסר התאמה שבין התלמיד והסביבה, שבה מתבצעת המטלה. במערכת החינוך ההתערבות של המרפא בעיסוק כוללת את התחומים הבאים:

עצמאות בפעילויות יום-יום: הקניית כלים לביצוע עצמאי של פעילויות יום יום בסיסיות כגון: היגיינה אישית, שימוש בשירותים, הלבשה, אכילה ופעילויות יום יום מורחבות (אינסטרומנטליות) כגון שימוש בכסף, נייודות בסביבה ועריכת קניות. כמו כן, המרפאים בעיסוק עוסקים בהכנת תלמידים בוגרים לדיור עצמאי ומעבר לחיים בקהילה.

למידה: פיתוח מרכיבים העומדים בבסיס הלמידה, כישורים ניהוליים, אסטרטגיות למידה, התארגנות לקראת מטלות לימודיות וטיפול בקשיים בתחום כישורי כתיבה.

משחק ופנאי: פיתוח כישורי משחק ועיסוקים לשעות הפנאי כמקור להנאה, לאינטראקציות חברתיות ולהתפתחות סנסומוטורית, רגשית וחברתית.

השתתפות חברתית: שיפור מיומנויות חברתיות והתייחסויות לקבוצת השווים.

הכנה לחיי עבודה: רכישת הרגלי עבודה ומיומנויות עבודה, פיתוח זהות של אדם עובד ובחירת תחומי עיסוק בחיי עבודה. לצד אנשי צוות נוספים, מרפאים בעיסוק תורמים מהידע הייחודי שלהם בתחום זה, תוך שימוש בכלי אבחון, תכניות התערבות ייחודיות ורב מקצועיות ויישום הידע בהתאמת עבודות על פי ניתוח פעילות לרצף גילאים.

הכנה לשרות צבאי, לשרות לאומי ולמעבר למגורים בקהילה: ליווי אישי וקבוצתי בתהליך מעבר מבית הספר לקראת יציאה לצבא, לשרות לאומי, ללימודים גבוהים ולדיור בקהילה.

הנגשה של סביבה וחומרים וייעוץ ארגונומי: התאמת הסביבה החינוכית לתפקודי התלמיד למטרות קידום בטיחותו, בריאותו של התלמיד ולתפקודו העצמאי וכן כדי להנגיש לכל תלמיד את הסביבה בה הוא מתפקד ואת החומרים בהם הוא עוסק. הייעוץ כולל התאמות של אביזרים ושל הסביבה, הדרכה בישיבה מותאמת, המלצות להתאמות ארכיטקטוניות, המלצה לאביזרים לקידום הניידות ולקידום עצמאות בתפקוד בחיי היום - יום, התאמות בתחום המחשב. בנוסף, המרפא בעיסוק מעורב בפעילויות השונות של המסגרת החינוכית, בקשר רציף עם הורים, בפעילויות לקידום מצב בריאות התלמיד, בעבודה עם הקהילה ועוד. ההתערבות הטיפולית נעשית במודלים שיתוארו בהמשך חוברת זו.

הפרעות בתקשורת (Speech Therapy)

מקצוע ההפרעות בתקשורת נשען על ידע בתחומי השפה והלשון, השמיעה, הרפואה והפסיכולוגיה. מטרת-העל של קלינאי העובד במערכת החינוך הנה עבודה עם התלמיד מתוך ראייה הוליסטית, שתאפשר השתתפותו המיטבית בחיי ביה"ס מבחינה לימודית, חברתית ורגשית. תחומי עיסוקו של הקלינאי הינם קידום יכולות התקשורת, השפה הדבורה והכתובה, אכילה ובליעה ותפקודי השמיעה.

תחום התקשורת: כולל פיתוח מיומנויות תקשורת בסיסיות ואפשרות למתן אמצעים חלופיים. פיתוח של יכולת ההבנה החברתית, קריאת המפה החברתית ושכלול מיומנויות של תקשורת בין-אישית. כל אלו, במטרה לאפשר לתלמיד להצליח ולקבל החלטות יעילות ולפתח יחסים הדדיים בתוך הסביבה החברתית הטבעית, לאורך זמן.

תחום השפה והדיבור: כולל טיפול וקידום התלמידים בתחומי השפה הכתובה והדבורה, ובהתייחסות לחמשת תחומי השפה: פונולוגיה (עוסקת בתורת הצלילים), מורפולוגיה (עוסקת בצירופי הצלילים הקטנים ביותר בעלי המשמעות), תחביר, סמנטיקה (עוסקת בתורת המשמעות) ופרגמטיקה (עוסקת בכללי השימוש בשפה), ברמה של הבנה והבעה. תחומים אלו יהוו תשתית ליכולת הלמידה בבית הספר.

הקלינאי העובד במערכת החינוך מקדם ומשכלל את יכולות הדיבור של התלמיד ואופן ההגוי (כאשר משפיע על השתלבותו בחברה), אוצר המילים והארגון השפתי הכתוב והדבור. כמו כן מדריך את הצוות החינוכי כיצד להנגיש את ההוראה לתלמידים אלו. כל אלו על מנת שהתלמיד יוכל לתפקד באופן מיטבי בחיי ביה"ס- להקשיב לאחר, להביע את צרכיו, לשתף במחשבות ובחוויות, להביע את עצמו בכתב ובעל פה ולהיות חלק מהשיח החברתי – לימודי בסביבתו.

תחום האכילה – כולל בתוכו אבחון והתערבות בשלושה היבטים: 1. הפעילות כגון- נגיסה, אכילת מרקמים מגוונים ובליעה. 2. תפקוד - כמו היכולת לנגוס ולהעביר את המזון מצד לצד. 3. השתתפות כאוכל חברתי, המסוגל לבחור ולבקש את רצונו וצרכיו, ולשוחח עם הסובבים אותו בזמן הארוחה.

תחום השמיעה – כולל מגוון התערבויות שמטרתן לאפשר לתלמיד לקוי השמיעה השתתפות יעילה בסביבה החינוכית- לימודית- חברתית. עבודת הקלינאי כוללת: טיפול בתלמיד, הדרכת הצוות החינוכי, קשר עם גורמי חוץ והנגשת הסביבה. הטיפול בתלמיד מתמקד בכל הקשור לשיקום

השמיעה, דיבור, שפה ותקשורת. הדרכת הצוות מתייחסת לפיתוח מיומנויות תקשורת, תפקוד המערכת האודיטורית, חשיבות השימוש במכשירי שמיעה ושתלים ובמערכות הגברה (אישית ו/או כיתית), בתפעול העזרים ובבדיקת תקינותם. הקשר של הקלינאי עם גורמי חוץ בתחום השיקום השמיעתי כולל קשר רופאים, מכוני שמיעה, מכונים למכשירי שמיעה וכיו"ב. בנוסף מלווה הקלינאי את תהליך ההנגשה של הסביבה הלימודית עבור התלמיד על מנת ליצור תנאי האזנה ותפיסת דיבור מיטביים (הנגשה אקוסטית וחזותית).

עבודתו של קלינאי התקשורת במערכת החינוך באה לידי ביטוי (על פי מודל ה-icf) בשלוש רמות של התערבות – ברמת התפקוד, ברמת הפעילות, וברמת ההשתתפות בחיי היומיום. ייחודה של עבודת קלינאי התקשורת במערכת החינוך מתבטאת בשיתוף הפעולה עם הצוות החינוכי והטיפולי, כדי לקדם את התלמיד מרמה של תפקוד ופעילות, לרמת השתתפות בחיי בית הספר. ההתערבות הטיפולית נעשית בסביבות עבודה משתנות (חדר טיפולים, בשיעור או זמן ארוחה בכיתה או בחצר) ובמודלים שונים שיתוארו בהמשך חוברת זו.

פיזיותרפיה

מקצוע הפיזיותרפיה מתמחה ביכולת התנועה של האדם ובהשלכות של יכולת זו על תפקודו. מטרת הטיפול הפיזיותרפי מגוונת ומשתרעות על הקשת הרחבה שבין שיקום יכולות שאבדו או טרם נרכשו לבין לשימור מצב קיים ומניעת החרפה. הפיזיותרפיסט עוסק באבחון, שיקום ומניעה של קשיים במערכת התנועה, בשיפור היכולת התפקודית של הפרט ובטיפול במצבים המשפיעים על מערכת עצב-שריר-שלד במגוון רחב של תחומים: טיפול נשימתי, טיפול ושיקום אורתופדי, טיפול ביציבה, טיפול על רקע מצב נוירולוגי, טיפול ומניעת פגיעות ספורט, טיפול ושיקום לאחר קטיעות גפיים, הנגשת סביבה שתאפשר ניידות ועצמאות תפקודית וטיפולים התפתחותיים. הטיפול מתבצע בכל טווח הגילאים במטרה לתת מענה תפקודי מתאים לצרכים המשתנים במהלך חייו של הפרט.

הפיזיותרפיסט נותן מענה טיפולי לאוכלוסיית תלמידים עם מוגבלות פיזית, ASD, מוגבלות שכלית – התפתחותית, לקויות חושים ומוגבלויות נוספות על פי צורך תפקודי.

מיומנויות הטיפול של הפיזיותרפיסט מגוונות וכוללות בין היתר טכניקות טיפוליות ידניות, תרגילים רפואיים, שימוש במכשירים טכנולוגיים מגוונים והתאמת הסביבה לתפקודו של האדם. על מנת ליישם התערבות מקצועית בתחום זה על הפיזיותרפיסט להיות בעל הבנה מעמיקה בתפקוד האדם מבחינה פיזית, נפשית, חברתית ותרבותית ועליו לפעול על פי כללי האתיקה המקצועית.

מטרת הטיפול הפיזיותרפי במערכת החינוך היא לאפשר לתלמיד למצות את הפוטנציאל שלו כדי שיוכל להשתלב, לתפקד, ללמוד וליהנות במסגרת החינוכית בה הוא לומד.

תפקידי הפיזיותרפיסט במערכת החינוך כוללים איתור תלמידים אשר זקוקים לטיפול פיזיותרפיה בשיתוף עם הצוות החינוכי, ביצוע הערכות תוך שימוש בתצפיות ואבחונים סטנדרטיים, בניית תכנית התערבות בעזרת שיטות טיפול המקובלות בישראל, קשר עם גורמים מקצועיים בקהילה, כגון, אורתופד, נוירולוג וכד', הדרכת הורי התלמידים והדרכת צוותים חינוכיים וטיפולים להנגשת סביבה לימודית והנגשת פעילות תוך וחוץ בית - ספרית, כגון שיעורי ספורט, טיולים, שיעורי שלח וסיורים לימודיים.

ההתערבות של הפיזיותרפיסט במערכת החינוך כוללת את התחומים הבאים:
הנגשה והתאמת סביבת הלימודים: הפיזיותרפיסט בודק את סביבת הלימודים של התלמידים וממליץ על ההתאמות הנדרשות על מנת לאפשר לתלמיד מרחב לימודים בטוח בכיתתו, בכיתות הספח, בשירותים, בחדר אוכל, בחצר בכל והמעברים ביניהם. הפיזיותרפיסט מדריך את הצוות לגבי האופן והצורך בשימוש בהתאמות השונות, כדוגמת מאחזי יד, מעקים, שיפועים, גובה שולחן התלמיד, מיקום כיתתו וכדומה. הפיזיותרפיסט ממליץ, במידת הצורך, על רכישת אמצעי טכנולוגיה מסייעת כגון, כסא גלגלים, או מנוף. לפי דרישת משרד הבריאות הפיזיותרפיסט מבצע ביקור בית לצורך ההמלצה.

ניידות בתוך המסגרת החינוכית ומחוץ לה: הפיזיותרפיסט ממליץ על אופן הניידות האופטימאלי והבטוח עבור התלמיד, בעזרת שימוש באמצעי עזר כגון: כיסא גלגלים, רולטור, קביים ועוד. לאחר ההתאמה, הפיזיותרפיסט מתרגל עם התלמיד את השימוש בעזרים שהותאמו לו, בתוך המסגרת החינוכית ומחוצה לה, כדי לאפשר לתלמיד להתנסות במשטחים בעלי טקסטורת מגוונות, מדרגות וכד'. כמו כן, הוא מדריך את הצוות החינוכי לגבי המידה ואופן הליווי הנדרש לתלמיד בניידות.
ישיבה מותאמת בכיתה: הפיזיותרפיסט מתאים לתלמיד את צורת ההושבה האופטימאלית, שתאפשר לו השתתפות מרבית בפעילות הכיתה תוך התחשבות בצרכיו הייחודיים.
השתתפות בשיעורי חינוך גופני: לתלמידים המשולבים בחינוך רגיל: הפיזיותרפיסט ידריך את המורה לחינוך גופני לגבי אופן השתתפותו של התלמיד בשיעור, משך הפעילות, סוג הפעילות התאמות מיוחדות ועוד. בחינוך מיוחד הפיזיותרפיסט ידריך את המורה לספורט לגבי התאמות נדרשות לתלמיד.

פעילות מוטורית הקשורה לשעות פנאי: הפיזיותרפיסט יוודא שהתלמיד יכול להשתתף בפעילות פנאי (כגון שימוש במתקני חצר) באופן בטוח ומהנה וידריך את הצוות החינוכי לגבי מידת העזרה או השגחה הנדרשת.

עצמאות בפעילויות יום-יום: הפיזיותרפיסט יקבע מה הם המנחים, ההנגשות הפיזיות, אביזרי עזר או סדים המאפשרים לתלמיד עצמאות מרבית בפעילויות יום יום וידריך את הצוות המסייע ואת צוות ההוראה בכדי לאפשר עצמאות מרבית בתפקודים. הפיזיותרפיסט יגיש לצוותים את המוגבלות של התלמיד ואת צרכיו התפקודיים בסביבה הלימודית.

הטיפול הפיזיותרפי יימדד א. במונחים תפקודיים, כגון הליכה, ישיבה עצמאית, מעברים בין תנוחות, כניסה ויציאה ממתחם הכיתה או בית הספר, שימוש במתקני חצר ועוד. ב. מונחים קליניים כגון שיפור טווחי תנועה, שינוך כאבים, שיפור הנשימה וכד'.

טיפול באמצעות אמנויות

טיפול באמצעות אמנויות הינו מקצוע העוסק בטיפול רגשי על ידי תהליכי יצירה והבעה וכולל שישה תחומי התמחות: אמנות חזותית, מוסיקה, תנועה, דרמה, פסיכודרמה, ביבילותרפיה. "מטרת העל של המטפל באמנויות היא לטפח כוחות נפשיים ולחזק את כושר ההסתגלות של האדם" (תקנון האתיקה של י.ה.ת, 2006).

בבסיס הטיפול באמצעות אמנויות עומדות שתי הנחות יסוד:

- א) לאמנויות ולתהליך היצירתי כוח מרפא.
 - ב) החיבור בין גישות פסיכולוגיות קיימות לעשייה האמנותית, מאפשר את קיום התהליך הטיפולי. האמנויות השונות משמשות כדרך ביטוי, וכך מתאפשר שיח לא מילולי ועקיף, בנוסף לשיח המילולי המתקיים בכל תהליך טיפולי אחר.
- הטיפול באמצעות אמנויות יכול לסייע לפיתוח הבעה עצמית, מודעות אישית והערכה עצמית; לשיפור ההתמודדות עם קשיים אורגניים, התפתחותיים, תפקודיים, רגשיים ונפשיים; להקניית כלים להתמודדות עם מצבי לחץ, טראומה, מחלה ובעיות הסתגלות; וכן לפיתוח כישורים חברתיים ויכולות תקשורת בינאישיות.
- התהליך הטיפולי -** הטיפול באמצעות אמנויות כולל הערכה, טיפול, ייעוץ, הנחייה והדרכה ומתבסס על ארבעה מרכיבים מרכזיים המתקיימים בו זמנית:

- **עולמו של המטופל:** המטופל מגיע או מופנה לטיפול כאשר מתעוררת או מזוהה אצלו מצוקה רגשית, בעוד הכלים והמיומנויות שברשותו, מפסיקים להיות יעילים ולשרת אותו באופן מיטבי. אותם כלים ומיומנויות, הקנו לו עד עתה את היכולת להתמודד עם מצבי חיים שונים באופן יעיל, אך מסיבות שונות הם חדלו מכך. לכן מתבקשת התערבות טיפולית שתסייע לו למצוא דרכי התמודדות חדשות. המטופל מביא לטיפול את כל מרכיבי חייו: הרקע המשפחתי, חברתי, תרבותי, גופני, רפואי, חינוכי, וכן את מכלול תכונותיו האישיות, על היכולות, החוזקות והחולשות שלו, השאיפות והחלומות.
- **הקשר בין המטופל למטפל:** הגורם המשמעותי והבסיסי ביותר המאפשר תהליכי שינוי בטיפול, הנו איכות הקשר הנוצר בין המטפל למטופל, קשר המבוסס על כבוד, אמון והקשבה. המטפל מעריך את כוחותיו וקשייו של המטופל, קובע מטרות לעבודה הטיפולית ומתאים את שיטות ודרכי ההתערבות לאפיוני המטופל. התהליך הטיפולי הינו תהליך ספיראלי, ומושפע מהקצב ומהמוכנות של המטופל לעבוד על הקשיים, כמו גם משיתוף הפעולה עם המערכות המקיפות אותו.
- **תהליך היצירה:** המטופל מבטא את עצמו בתהליך הטיפולי באופנים שונים. עיסוק ביצירה הוא צורך מולד, חווייתי ועוצמתי. תהליך היצירה מאפשר למטופל להכיר את עצמו, את כוחותיו ואת קשייו. כמו כן, בתהליך זה, עשויים מחשבות ורגשות מודעים ולא-מודעים של המטופל, למצוא את דרכם מן העולם הפנימי, לבוא לידי ביטוי ולהקל על העומס הרגשי שלו. דרכי ההתערבות של המטפל ביחס ליצירה, יבואו לידי ביטוי על פי הערכתו את הסיטואציה הטיפולית, באופנים שונים: ע"י כך שהוא מאפשר ונוכח כעד לתהליך, במעורבותו כשותף ביצירה ובהתייחסות פרשנית

לרובד הסימבולי ולתובנות הנובעות ממנה, באופן מילולי או בהתערבויות מותאמות באמצעות חומרים, הבעה, יצירה ומשחק.

- עולמו של המטפל: מקצועיותו ומיומנותו של מטפל בתחום הנפשי בכלל, ושל מטפל באמצעות אמנויות בפרט, דורשות יותר מאשר למידה תיאורטית בתחום הפסיכולוגיה ובתחומי האמנויות. החל מתהליך הכשרתו ולאורך כל תקופת עבודתו, המטפל אמור להכיר את ההיבטים השונים והרבים שלו עצמו: מרכיבי אישיותו, רגישויותיו, העדפותיו, מגבלותיו, אופני התנהגותו וכיצד הם פועלים, משפיעים ומושפעים בתוך הקשר והמרחב הטיפולי. משום כך, תהליך ההדרכה במקצועות העוסקים בטיפול הרגשי/נפשי מחויב כחלק מהאתיקה המקצועית ומהווה מרכיב מרכזי בפיתוח המקצועי של המטפל, על מנת לקדם את מטרותיו של המטפל בתהליך הטיפולי.

טיפול באמצעות אמנויות במערכת החינוך – בעקבות חקיקת חוק החינוך המיוחד ב-1988, שולב הטיפול באמצעות אמנויות במערכת החינוך כשרות נלווה. על המטפל העובד במערכת החינוך ללמוד להכיר את המערכת החינוכית על מטרותיה, ערכיה, חזונה ותהליכי העבודה בה, על מנת לבצע את תפקידו הטיפולי בהתאמה אליהם. מטרת הטיפול במערכת החינוך היא לסייע ולהקל על הסתגלותו של התלמיד למסגרת החינוכית, ולהפחית את המחסומים הרגשיים המפריעים לו בלמידה ובמיומנויות הנחוצות לו לשם השתתפות בפעילויות השונות, בעבודה משותפת עם הצוות החינוכי וההורים

על מנת שהטיפול באמצעות אמנויות יהיה בעל השפעה מיטיבה ומקדמת עבור התלמיד, ועל מנת שיתרום ממד נוסף להבנת התלמיד במערכת החינוכית, על המטפל לגלות בקיאות בגישות טיפול המתמקדות בצרכיו של התלמיד ובעולמו הפנימי – גישות תוך-אישיות ובגישות טיפול מערכתיות המתייחסות להקשרים בהם התלמיד מתפקד ומתנהל – גישות בין-אישיות. המטפל במערכת החינוך, ישלב וינוע בבחירת דרכי ההתערבות במהלך הטיפול בין שתי גישות אלה, כך שיהיו מותאמות לצרכי התלמיד ולמטרות הטיפוליות.

התערבויות טיפוליות הנעות על הרצף שבין גישות אלה, יאפשרו טיפול בסביבה הטבעית של התלמיד (גן או ב"ס), באופן שיביא בחשבון הן את הפרט והן את המערכת אליה הוא משתייך. תפקיד המטפל הוא להיות שותף באיתור ובהבנת הקשיים של התלמיד בתחום הרגשי, חברתי והתנהגותי ולקחת חלק פעיל בקביעת מטרות העבודה לתלמיד ובבניית תכנית העבודה האישית עבורו.

בטיפול באמצעות אמנויות במשרד החינוך יש לקחת בחשבון את הנקודות הבאות:

- גבולות זמן הטיפול: תכנית הטיפול צריכה להיות מותאמת למבנה שנת הלימודים, תחילה וסיום שנה, חופשות, טיולים, מערכת השעות ואירועים ייחודיים בבית הספר.
- במידה ואפיון הקשיים של התלמיד מצריך מעורבות של גורמים טיפוליים נוספים, או שמוקד הקושי מצריך התערבות טיפולית חוץ בית ספרית, יש להקפיד על קשר קבוע עם גורמי החוץ המעורבים בטיפול, או לקבל החלטה על אי מתן טיפול במערכת החינוכית.
- כשיש המלצה על קיום טיפול או המשך טיפול במערכת החינוך במקרים של אימי אובדנות, אבחנות בתחום הפסיכיאטרי או מעורבות עם החוק – על מנהל המסגרת/ המוסד החינוכי

- להיוועץ עם הגורם הרלוונטי, לדוגמא: פסיכיאטר/רווחה/משטרה, לשם קבלת החלטה לגבי תכנית ההתערבות המותאמת לאותו תלמיד ובאחריותו לעדכן בכך את המטפל.
- במצבי קיצון כגון: חשד לפגיעה גופנית/מינית/רגשית בעצמו או באחר, חשד לחשיפה להתעללות או איום אובדני העולה בטיפול ומחוצה לו, מחויב המטפל לדווח למנהל המסגרת החינוכית ולרשויות החוק בהתאם לחוק חובת דיווח ולפעול על פי חוזר מנכ"ל בנושא. המשך הטיפול יהיה מותנה בהחלטת ועדה מקצועית שתדון בכל מקרה לגופו. לחילופין, במידה שידוע למנהל או לצוות הבין מקצועי על מצבי קיצון כגון המוזכרים לעיל במהלך הפניית תלמיד לטיפול - חובה עליהם לידע את המטפל בטרם יוחלט על מתן טיפול באמנויות במסגרת החינוכית.
 - הטיפול הרגשי חושף את המטפל למידע אישי רגיש של המטופל ומשפחתו. על כן יש לנהוג במשנה זהירות, ולערב את ההורים בכל החלטה לגבי מתן טיפול באמצעות אמנויות לילדם.
 - המטפל במערכת החינוך פועל כחלק מצוות בין מקצועי, הכולל אנשי חינוך וטיפול. הצוות החינוכי-טיפולי בראשותה של מחנכת הכיתה/מנהלת הגן הוא שמוביל את התוכנית האישית של התלמיד ואחראי על ביצועה. הצוות הוא גם הגורם המפנה את התלמיד לטיפול באמצעות אמנויות והוא שותף פעיל לקיום הטיפול ולהצלחתו.
 - שמירה על סודיות הטיפול הינה חלק מכללי האתיקה המקצועית המחייבת את המטפלים באמצעות אמנויות. עם זאת, העבודה בתוך המערכת החינוכית, מעמידה את המטפל במצב בו עליו לשמור על חסיון הטיפול מחד גיסא, ולשתף את הצוות הבין מקצועי מאידך גיסא. העברת המידע תתקד במאפייני הבעיה, אופני התמודדות ותובנות מחדר הטיפולים, ולא בתכנים ישירים החושפים את התהליך הטיפולי ועלולים לפגוע בו, תכנים אשר אינם נדרשים לשם הבהרת הנושא המרכזי עליו חייב המטפל לשתף. מטרת השיתוף במידע ע"י המטפל, היא לשם קיום התייעצות, קבלת החלטות ודרכי התערבות, להבנת התלמיד ולקידום המטרות החינוכיות – טיפוליות שלו.

הכשרה מקצועית – טיפול באמצעות אמנויות הינו מקצוע הנרכש כלימודים מתקדמים לתואר שני, בעבר ניתן היה לרכשו כלימודי הסמכה לתעודה לאחר תואר ראשון. כיום, מקצוע הטיפול באומנויות לא עבר חקיקה להסדרתו. עד לחקיקה, משרד החינוך הגדיר מחוון המכיל את הקריטריונים הנדרשים מבוגרי תכניות ההכשרה, לשם קבלה לעבודה כמטפלים באומנויות במערכת החינוך (ניתן למצוא את המחון באתר האגף לחינוך מיוחד, <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/UNITS/Special>).

2. קווים מנחים לעבודת עובדי ההוראה ממקצועות הבריאות במערכת החינוך

עו"ה ממקצועות הבריאות כחלק מצוות רב מקצועי

עבודת עו"ה ממקצועות הבריאות במסגרות חינוכיות נעשית בשיתוף צוות רב מקצועי העובד עם התלמיד. עבודת הצוות כוללת גיבוש תכנית לימודים אישית (תל"א) לתלמידים בחינוך המיוחד, תכנית חינוכית יחידנית (תח"י) לתלמידים בשילוב ותכנית חינוכית אישית (תח"א) לתלמידים חולים המאושפזים בבתי חולים. תהליך עבודת הצוות כולל היוועצות, החלפת מידע, קביעת מטרות ויעדים משותפים, גזירת תכנית עבודה מתוך המטרות שנקבעו ומהערכת התקדמות. המטפל הוא חלק מצוות בית הספר. יחד עם זאת המטפל שומר על זהותו המקצועית בתוך הצוות. המטפל אינו יכול לשמש כ'מורה מחליף' לאנשי הצוות החינוכי על בסיס תכנית קבועה ולא בתדירות שתפגע ברצף הטיפוליים שלשמן הוא מועסק במערכת החינוך.

סביבת עבודה

על מנת לאפשר את קיומו של הטיפול במקצועות הבריאות יש לאפשר תנאים סביבתיים וציוד ייחודי המותאמים לכל אחד מהמקצועות. לפני תחילת הטיפול יש לדאוג להקצאת חדר קבוע ומתאים, לציוד קבוע – באחריות מנהל/ת המסגרת החינוכית ובסיוע מרכז ההשאלה שקיים במתי"א, ולציוד מתכלה – באחריות מנהל/ת המסגרת החינוכית. יש להבטיח שהתוצרים והיצירות הנעשות בטיפול יאוכסנו במקום נעול וחסוי.

תיעוד

על העובד במערכת החינוך לתעד את הטיפול ותכניות ההתערבות לפי אמות המידה הנדרשות בחוק מקצועות הבריאות הממלכתי, חוק זכויות החולה, חוזרי מנכ"ל משרד החינוך ונוהלי העבודה המקובלים במסגרת החינוכית בה הוא עובד, בכפוף לכללי האתיקה המקצועית של כל מקצוע. את הדוחות הרשומים או מוקלדים יש לשמור במקום נגיש למטפלים במסגרת החינוכית תוך הקפדה על שמירת סודיות ופרטיות.

עבודה על פי כללי אתיקה מקצועית

העובד במערכת החינוך עובד על פי הקוד האתי של מקצועו, כגון: שמירה על כבוד התלמיד ומשפחתו, זכות התלמיד ומשפחתו לקבל מידע ולהיות שותפים בהחלטות על מטרות הטיפול ואופיו, שמירה על פרטיות ומחויבות לעשייה מקצועית מיטבית. לצד אלו, העובד מחויב לעבוד בהתאם לנהלי העבודה במערכת החינוך, המקובלים במסגרות החינוכיות השונות כגון חובת דיווח במקרה של פגיעה בחסר ישע ושיתוף הצוות הבין מקצועי בהתרשמויותיו ובתובנות אליהן הגיע במסגרת הקשר הטיפולי.

קשר עם הורים

קיום קשר רציף עם ההורים הינו חלק מתהליך ההתערבות של העובד עם התלמיד. על קשר זה להיערך בנקודות זמן מוגדרות במהלך שנת הלימודים. ההורים שותפים לבניית התכנית האישית של התלמיד וכחלק מזה הם שותפים גם בקביעת מטרות ההתערבות הטיפולית, למעקב אחר מימושו ולהערכת השפעת ההתערבות הטיפולית, כחלק מהתכנית האישית הכללית של התלמיד. הקשר עם ההורים יהיה תמיד בהובלה/ בשותפות/ בידיעה של מחנכת/גננת.

הורים אשר ילדם קיבל זכאות לקבלת שרותי חינוך מיוחד והופנה לטיפול באמצעות אמנויות, יאשרו את השתתפותו בטיפול באמצעות חתימתם על טופס הסכמת הורים לטיפול באמצעות אמנויות, בכל מסגרות החינוך כולל בבתי ספר של בתי חולים (ראו נספחים מס' 2, 3 ו 4).

קשר עם גורמים בקהילה

מטפל ממקצועות הבריאות נדרש לעיתים לקשרים עם גורמים בקהילה כגון עובדי רווחה, שרות פסיכולוגי, קופות חולים, בריאות נפש, מטפלים בקהילה, משרד הביטחון, ביטוח לאומי ועוד. לצורך כך נבנו באגף לחינוך מיוחד כלים רשמיים:

- דוח לקהילה ומכתב נילוה (ראו נספח מס' 5). דוח זה נכתב כאשר עולה צורך למתן דיווח על מצב תפקודי של התלמיד, לבניית תכנית התערבות משותפת עם גורמים בקהילה, להעברה ואיסוף מידע לקביעת זכאות לצרכים שונים. הדוח נמסר ישירות להורי התלמיד.
- טופס ויתור סודיות / חינוכית / טיפולית (ראו נספח מס' 1)
- טופס הנחיות למילוי טופס ויתור סודיות למסירה / קבלת מידע וטופס הסכמה לקבלת טיפול בטיפול באמנויות (ראו נספח מס' 4).

סוג הטיפול והיקפו

"הצורך בטיפול פרא-רפואי, סוג הטיפול שיינתן לתלמיד והיקפו נקבעים על ידי הצוות הרב-מקצועי של המסגרת החינוכית שהמטפל שותף בו. אלה ייקבעו על בסיס המטרות והיעדים שהוגדרו בתכנית הלימודים האישית של התלמיד, במסגרת מטרות החינוך המיוחד ובמגבלות המשאבים העומדים לרשות המסגרת החינוכית. (סעיף 3.2, חוזר מנכ"ל קווים מנחים לעבודתם של מטפלים במסגרות החינוך המיוחד, 1998). המטפל הינו שותף מלא בצוות הרב מקצועי המחליט על הנושאים הבאים: מי יהיו התלמידים המטופלים; סוג הטיפול – טיפול קבוצתי, טיפול יחידני, טיפול כיתתי; היקף הטיפול; כל זאת בהתאם לצרכי התלמיד ולאפשרויות המערכת. מומלץ שהמטפל ישלב בין טיפולים פרטניים וטיפולים קבוצתיים, בהתאם לשיקולים מקצועיים של המטפל והצוות הרב מקצועי ובהתחשב בצרכי התלמידים.

עבודה על פי דגם 'הכיתה כקבוצה' מחייב שעה או שעתיים של עבודה במליאה ושעה נוספת של מפגש בין אנשי הצוות על חשבון שעות השהייה, לצורך תכנון ההתערבות, תיאומה וסיכומה. חשוב

שהטיפול הכייתי יתבצע בנוכחות איש חינוך אחראי(מחנך או מנהלת גן) אלא אם המטפלים יבקשו אחרת. הערה: בהמשך ראו הנחיות למודלים ולכתיבת תכניות עבודה לתלמידים בטיפול פרטני לעומת תלמידים בטיפול קבוצתי או כיתתי.

פיצול עבודה למספר מוסדות

מומלץ שמשרתו של עובד ממקצועות הבריאות תפוצל על מספר מועט ככל האפשר של מוסדות חינוכיים – עד שלושה או ארבעה מוסדות למשרה מלאה, למעט המקרים הבאים:

1. שעות פרטניות לתלמידים הזכאים לשעות דיפרנציאליות;

2. לצורך התערבות טיפולית במוסד חינוכי שבו לומדים מספר מועט של תלמידים הזקוקים להתערבות מסוג זה.

בנוסף, מומלץ שיום העבודה של המטפל יבוצע במוסד חינוכי אחד.

הגדרת מספר מוסדות סביר ביחס לאחוז המשרה, תאפשר למטפל להעמיק את הקשר עם הצוות הרב מקצועי, להשתתף באופן משמעותי בפעילויות המתקיימות במוסד החינוכי, כגון, ישיבות, פיתוח מקצועי, פעילויות חברתיות; ולחזק את תחושת השייכות של המטפל למוסד החינוכי. כל זאת כדי להבטיח טיפול מיטבי לתלמידים.

תדירות הטיפול ומשך המפגש הטיפולי

"תדירות הטיפולים, אורכם ומתכונתם ייקבעו בהתאם לצרכים האישיים של התלמיד, דהיינו על פי תכנית הלימודים האישית שנקבעה על ידי הצוות הרב- מקצועי." (סעיף 8.2 חוזר מנכ"ל "קווים מנחים לעבודתם של מטפלים פרא-רפואיים במסגרות החינוך המיוחד", יוני 1999).

קביעת אורך המפגש הטיפולי ותדירותו תתבסס על שיקולים מקצועיים של המטפל והצוות הרב מקצועי. משך המפגש הטיפולי יותאם:

א. ליכולות אישיות של התלמיד – יכולות ההכלה הקוגניטיבית, הרגשית, ההתנהגותית וההתפתחותית;

ב. לסוג הטיפול – טיפול בתלמיד בודד, טיפול בקבוצה וטיפול כיתתי.

שילבים בעבודת עו"ה ממקצועות הבריאות

דרכי עבודת המטפל במערכת החינוך ויעדיה משתנים במהלך השנה בהתאם ללוח השנה והמשימות הנדרשות.

להלן תרשים זרימה של העבודה לאורך השנה והסבר על השלבים השונים.

תרשים זרימה והסבר

א. בחירת התלמידים המועמדים לטיפול בשיתוף עם הצוות החינוכי

ב. איסוף מידע על התלמיד ומיפוי צרכיו

ג. קביעת מטרות ויעדים בצוות רב-מקצועי לתכנית חינוכית יחידנית (תח"י), תכנית לימודים אישית (תל"א), תכנית חינוכית אישית (תח"א) – לתלמידים מאושפזים, נכתבת בסמוך למועד האשפוז)

ד. בניית תכנית התערבות לכל אחד מתחומי מקצועות הבריאות בהלימה למטרות תל"א, תח"י,

ותח"א

ה. יישום תכנית ההתערבות

ו. הערכה דינאמית לאורך הטיפול תוך עדכון שוטף של הצוות ושל ההורים בהתאם לצורך, הערכה מחייבת באמצע השנה

ז. סיכום שנה, קביעת מטרות להמשך/ סיום טיפול, כתיבת דו"ח סיכום טיפול

פירוט והרחבה:

א. בחירת התלמידים המועמדים לטיפול

בתחילת שנת הלימודים יצפה עו"ה ממקצועות הבריאות בתלמידים שצוות המוסד החינוכי המליץ כמועמדים לטיפול, יקרא דו"חות ושאלוני הורים, יבחן המלצות קודמות, יקיים ראיונות ויבצע הערכות ראשוניות לתלמידים. ההחלטה לגבי תלמידים שיקבלו טיפול תסתמך על נתונים אלו, ותתקבל בשיח משותף בין הגורמים השונים המעורבים בטיפול בתלמיד: מנהל המוסד החינוכי,

המחנכת/מנהלת הגן, עו"ה ממקצועות הבריאות, יועצת, מומחית התחום מהמתי"א ועובדים רלוונטיים נוספים. יש לוודא שתלמידים המועמדים לטיפול ומשולבים בכיתות/ גנים רגילים עברו ועדת שילוב מתוקף חוק זכאים לקבל שירותי חינוך מיוחד. במקרים, שבהם התלמיד מטופל בקהילה יש לקיים דיאלוג ותיאום בין המטפלים.

ב. איסוף מידע על התלמיד ומיפוי צרכיו

לאחר שהתקבלה ההחלטה על התלמידים המטופלים, ימשיך העובד בתהליך ההערכה ואיסוף המידע. תהליך איסוף המידע ייעשה בצורה ממוקדת ומרוכזת בשלושת השבועות הראשונים לעבודה. במקרים שבהם ממשיך הטיפול משנה קודמת, יש להתחיל את המפגשים בתחילת השנה. המפגשים עם תלמידים חדשים יתחילו לא יאוחר משלושה שבועות מתחילת שנה"ל. בטיפול באמצעות אמנויות יתחילו כל הטיפולים, הממשיכים והחדשים רק לאחר החתמה על טופס הסכמה (ראו נספחים).

מקורות לאיסוף מידע:

אנשי הצוות: עו"ה ממקצועות הבריאות ייזום פגישה עם מחנכת הכתה או הגננת, היועצת, פסיכולוג המסגרת ומטפלים אחרים לצורך קבלת מידע מרבי אודות התלמיד.

הורים: עו"ה ממקצועות הבריאות, בתיאום מלא עם מחנכת הכיתה או הגננת, יכול לזמן את ההורים למפגש לשם איסוף אינפורמציה כוללת תיאום ציפיות ויצירת קשר ראשוני. מפגש זה חיוני ביותר. יש לבקש מההורים להביא עימם כל מסמך המצוי ברשותם שיכול לסייע בהכרות עם התלמיד, עם יכולותיו וקשייו, ובכלל זה דו"חות טיפול שבוצעו או מבוצעים על ידי גורמים מחוץ למוסד החינוכי.

דו"חות: עו"ה ממקצועות הבריאות יקרא את שאלון ההפניה לוועדה הסטטוטורית שהתקיימה לתלמיד, ואת פרוטוקול הוועדה (בחינוך הרגיל שאלון הפניה לוועדת שילוב מוסדית, בחינוך המיוחד שאלון ההפניה לוועדת ההשמה), דו"חות רפואיים (ע"פ הנדרש ע"י חוק מקצועות הבריאות), מסמכים קבילים, דו"חות וכיו"ב הנמצאים בתיקו האישי של התלמיד.

תצפיות: העובד יערוך תצפיות על התלמידים בסביבות שונות ובהקשרים שונים, לדוגמה: בזמן מפגש או שיעור, בארוחות, בהפסקה ובפעילות בחצר, במעברים בין פעילויות וכדו'.

מפגשי היכרות והערכה אישיים: העובד יערוך מפגשי הערכה אישיים עם התלמידים, שבאמצעותם הוא יוכל להעריך את התלמיד בכלי הערכה סטנדרטיים, שאלונים וראיונות. מטרת הטיפול יקבעו יחד עם הצוות הרב מקצועי ובשותפות עם הורי התלמיד והתלמיד, בהתאם למסוגלות שלו.

ג. קביעת מטרות ויעדים

בתחילת השנה ייקבעו מועדים לישיבות תל"א/תח"י. ישיבות אלו מיועדות לשתוף בין כל הגורמים המקצועיים, לדיון במוקדי כוח וחיזוק של התלמיד, ולקביעת מטרות ויעדים משותפים לתלמיד. מומלץ לתאם את התאריכים לישיבות עם העובדים בכמה מסגרות. על העובד להגיע לישיבה זו מצויד בכל המידע שאסף ולנסחו עפ"י מוקדי הכוח והמוקדים לחיזוק. יש למסור את המידע לגננת או למחנכת לקראת ישיבת התל"א או התח"י בהתאם לנהלים הנהוגים במוסד.

ד. בניית תכנית התערבות בהלימה למטרות תח"י, תח"א ותל"א

לאחר ישיבת התל"א או התח"י יוסיף/יגזור כל עובד את תכנית ההתערבות בתחום מקצועו בהתאם למטרות וליעדים שנקבעו לתלמיד, וימסור אותה למחנכת/לכל המאחר עד לישיבת תל"א / תח"י. הראשונה שנעשית לתלמיד. לתלמידים המטופלים בקבוצה בלבד תכתב תכנית עבודה קבוצתית.

ה. יישום תכנית ההתערבות הטיפולית

ההתערבות הטיפולית של עו"ה ממקצועות הבריאות יכולה להיעשות לפי שלושה מודלים - טיפול ישיר, ניטור והיוועצות. להלן פירוט המודלים:

שם המודל / מאפייני המודל	מודל טיפול ישיר	מודל ניטור	מודל היוועצות
אופן ההתערבות	ניתן באופן פרטני, דיאדי ¹ , קבוצתי או כיתתי	תכנית הטיפול נקבעת, נבנית ומלווה על ידי העובד אך מבוצעת על ידי איש צוות אחר	שימוש בהיוועצות Collaborative (Consultation) שבו אנשי הצוות הרב-מקצועי מתייעצים זה בזה, ובונים יחד תכנית התערבות
תדירות מפגשים	מפגש שבועי או יותר	מפגשים במרווחי זמן קבועים	מפגשים לא קבועים, על פי הצורך
ייעוד	טיפול פרטני מיועד לתלמידים הזקוקים לטיפול אישי קבוע על ידי עו"ה ממקצועות הבריאות	מיועד לתלמידים הזקוקים לתרגול יומיומי כמו תרגול בכתובה, בהיגוי, תרגול מוטורי, בהתארגנות, בפעילויות יומיומיות, במשחקי חצר, באינטראקציות חברתיות, התכנית מתבצעת על ידי איש צוות אחר בהדרכת עו"ה ממקצועות הבריאות.	מיועד לצורך בניית תכניות התנהגות, התאמות סביבה, ביסוס מטרות תפקודיות וחברתיות
	טיפול קבוצתי מיועד לקבוצת תלמידים (עד 4 בדרך כלל) שלהם צורך משותף		
	טיפול כיתתי מיועד לכיתה שלמה ונועד למטרות פיתוח מיומנויות משותפות בתחומים שונים		
סביבת מתן הטיפול	חדר טיפולים, חצר, כיתה או גן	חדר טיפולים, חצר, כיתה או גן	מקום שבו הצוות יכול להתכנס ללא הפרעות
אינדיקציות לבחירת המודל	תלמיד הזקוק להתערבות קבועה של עו"ה ממקצועות הבריאות	חיזוק מיומנות שיש לתרגל בתדירות גבוהה	לצורכי התאמות, קידום השתתפות, הדרכת צוות, בניית תכניות התערבות כדוגמת תח"י או תל"א

¹טיפול דיאדי יינתן בהתאם לצרכי התלמיד המטופל ובכפוף להכשרה מתאימה של המטפל באומנויות (קורס בטיפול דיאדי או טיפול משפחתי) ובאישור מנהל המת"א/מנהל ביה"ס לחינוך מיוחד

ו. הערכת אמצע שנה

הערכת אמצע שנה נעשית בישיבה של צוות רב מקצועי. בהערכה זו נבדקת מידת השגת המטרות והיעדים ונעשית התאמה מיוחדת של המטרות לצרכי התלמיד. יש לעשות את המרב על מנת ליצור שותפות עם ההורים והתלמיד בתהליך קבלת ההחלטות לגבי שינויים נדרשים.

ז. סיכום שנה

סיכום שנה יערך בישיבה של צוות רב מקצועי ויכלול הערכה של התקדמות התלמיד, כתיבת דו"ח מקצועי של כל אנשי הצוות המטפלים בתלמיד והערכות לגבי המשך התערבות על פי הנהלים המקובלים במסגרת החינוכית. מומלץ לשלב בסיכום את התלמיד ומשפחתו. להורים הזכות לקבל את הדו"ח מהמחנכת/גננת. על הדו"ח להישמר בתיק התלמיד שבמסגרת החינוכית.

3. הדרכת עובדי הוראה ממקצועות הבריאות במערכת החינוך

על עו"ה ממקצועות הבריאות לקבל הדרכה כחלק מהתפתחותו המקצועית. אפיוני ההדרכה משתנים בהתאם לדרישות ההדרכה הנהוגות בכל אחד מהמקצועות. מפגשי ההדרכה יכולים להתקיים בשעות שהייה בחדר שקט בתוך המוסד החינוכי או מחוצה לו. תיאום מקום ההדרכה ייקבע בפגישת תיאום הציפיות עם מומחה התחום, העובד/ת, מנהל המתי"א ובתאום עם המוסד החינוכי שבו הוא עובד/ת.

א. מרפאים בעיסוק, פיזיותרפיסטים וקלינאי תקשורת

ההדרכה במקצועות אלה תעשה על ידי מומחי התחום של המתי"א או רכז המקצוע בבית הספר לחינוך מיוחד. בהחלטה על מינון ההדרכה יש להתחשב בוותק של העובד ובמספר המוסדות, שבהם מוצעת לו הדרכה. על מערך ההדרכה להיות מותאם לצרכים הייחודיים העולים מדי שנה, כגון: שינוי במספר עו"ה ממקצועות הבריאות במערכת, שינויים במערכת העבודה שלהם, שינוי באפיוני אוכלוסיית התלמידים המטופלים, מספר עו"ה ממקצועות הבריאות בעלי ותק רב או מועט וכד'.

מטרות ההדרכה ואופני ההדרכה:

מטרות ההדרכה ואופני ההדרכה מגוונים וכוללים - היועצות, קבוצת עניין סביב נושא משותף, קבוצות חניכה לעובדים חדשים, למידת עמיתים לעובדים וותיקים, הערכת העובד ועוד. ההדרכה יכולה להתבצע באופנים שונים במסגרות ההדרכה שיתוארו להלן.

מפגשי ההדרכה יכולים להתקיים מחוץ למוסד החינוכי, בשעת שהייה של העובד ללא נוכחות התלמיד, או בתוך המוסד החינוכי. להדרכה בתוך המוסד החינוכי יש כמה דגמים - הדרכה של

מומחית תחום בשעות השהייה תיעשה בהקשר של תלמיד מסוים, למטרות כגון, דיון בעקבות תצפית בטיפול, שימוש בכלי הערכה והתייעצות סביב הממצאים, הקניית שימוש באמצעי טיפול בזמן הטיפול

בתלמיד, סיוע בתכנון תל"א או תח"י וכן כדי לעקוב אחר התפתחותו המקצועית של העובד. בנוסף, אפשר לקיים גם הדרכה בתוך המוסד החינוכי בשעות השהיה למטרות שאינן קשורות ישירות בתלמיד מסוים. כניסת מומחית תחום לתוך בית הספר או לגן תתבצע בתאום עם מנהל המוסד החינוכי; ובידיעת רכז חינוך מיוחד או רכז מקצועות הבריאות במוסד החינוכי. בפעם הראשונה שבה מגיעה המומחית למוסד החינוכי יש לקיים פגישה עם המנהל ומומחית תחום השילוב של המת"א בנוכחות המודרכת, ולקיים מפגשים נוספים עם המנהל במהלך השנה על פי הצורך.

הדרכה בשעות פרטניות פרונטליות היא רק במקרה שמתבצעת תצפית על טיפול.

ב. עובדי הוראה בתחום טיפול באמצעות אמנויות

לתהליכי ההדרכה בטיפול באומנויות, כמו בשאר מקצועות הייעוץ והטיפול הרגשי-נפשי, יש תפקיד מרכזי וחשוב בכל שלבי ההתפתחות המקצועית של המטפלים. אחד הכלים המרכזיים בתהליך הטיפולי הינו המטפל עצמו. המשתנים הבאים מרכיבים את תהליכי ההדרכה: מקצועיים, אישיים, בין אישיים, רגשיים, מוסדיים, ערכיים וחינוכיים. להבנתם והשפעתם של המשתנים על המטפל בתוך ההקשר הטיפולי ומחוצה לו יש השפעה רבה על התפתחות וקידום הטיפול והמטפל. במשרד החינוך ניבנו מודלים שונים של הדרכה. מודלים אלה נותנים, מצד אחד, מענה לפיתוח המקצועי של העובדים, ומצד שני מתאימים את אופן מתן ההדרכה לעבודה במערכת החינוך. אופן ההדרכה: ההדרכה יכולה להיעשות באופן אינדיבידואלי או בקבוצה קטנה, רצוי עד ארבעה מטפלים בקבוצה. מומלץ שההדרכה תינתן אחת לשבועיים למשך שעתיים אקדמיות. יש חשיבות רבה לקיום רצף מפגשי הדרכה לאורך שנת הלימודים. דבר המאפשר למידה, מעקב אחר התפתחות הטיפול והמטפל, מאפשר תהליכי התייעצות וסיוע בקבלת החלטות מקצועיות. מפגש ההדרכה בטיפול באמצעות אמנויות, כמקובל בשאר מקצועות הייעוץ והטיפול הרגשי-נפשי, אינו מתבצע בנוכחות המטופל כחלק ממפגש טיפולי, אלא כתהליך התבוננות, ניתוח ולמידה המתקיים בנפרד מהמפגש הטיפולי, על סמך חומרים שהמודרך מביא מחדר הטיפולים, כגון: ציטוטים, תוצרים, שאלות, חוויות ורגשות שהתעוררו אצלו. בתהליך ההדרכה מתרחשת אינטגרציה בין החומרים שמביא המודרך, לבין התאוריה, הידע והניסיון המקצועי שמביא המדריך. מומלץ שמטפלים חדשים במערכת (בשנתיים הראשונות לעבודתם) יקבלו הדרכה אינטנסיבית יותר. מטפלים ותיקים (מעל 12 שנים) יוכלו לקיים קבוצת עמיתים אשר תשמש כקבוצת למידה. בכל מקרה, על כל מטפל לקבל הדרכה במסגרת המת"א או בית הספר לחינוך מיוחד, גם אם הוא מקבל הדרכה מחוץ למערכת החינוך וזאת כדי להבטיח שעבודתו נעשית בהתאם לדרכי העבודה המקובלות במערכת החינוך. במקרה של מטפל העובד בכמה מסגרות במשרד החינוך, מומלץ שיעשה תיאום מראש בנוגע להדרכה שהוא מקבל. לדוגמה, במסגרת אחת יקבל את ההדרכה הראשית (אחת לשבועיים) ובכל אחת מהמסגרות האחרות יקיים מפגשי עדכון לאורך השנה עם מומחה התחום.

4. עבודת עובד ההוראה ממקצועות הבריאות במסגרת הסכם "אופק חדש" תלקיט "אופק חדש בחינוך המיוחד" יפורסם בקרוב. פרק זה יתעדכן באתר האגף לחינוך מיוחד עם פרסום התלקיט

שעות העבודה של העובדים ממקצועות הבריאות בהסכם 'אופק חדש', כמו לכלל עו"ה, יכללו שעות פרונטאליות, שעות פרטניות ושעות שהיה. למטפלים העובדים בגני ילדים נקבעה מערכת שעות המותאמת לעבודה בגן, ראו נספח מס' 6 – שעון (לוח) צלולים וירטואלי, מבנה סדר יום של עבודת גננות שילוב ועו"ה ממקצועות הבריאות בגני ילדים.

שעות פרונטאליות: שעות אלה מיועדות לטיפול ישיר בתלמידים שעברו ועדות מתוקף חוק-שילוב והשמה במסגרת. בשעות אלה אפשר לטפל באופן ישיר בתלמיד בחדר הטיפולים ובכיתת הלימוד. עו"ה ממקצועות הבריאות יכולים לטפל בתלמיד בסביבות נוספות ומגוונות במסגרת החינוכית, כגון, חצר בית הספר, חדר אוכל וכד'. בשעות הפרונטאליות יכול העובד לבצע גם התאמות הנדרשות לתלמיד כגון כיסא מותאם, כלי אוכל מותאמים, כיסא גלגלים, מערכת תת"ח וכד' - בנוכחות התלמיד. במקרים מסוימים יוקדשו כמה מפגשים בתחילת השנה לצורך ההתאמות כדי לאפשר לתלמיד להשתמש בהן בכל פעילויות היום-יום לאורך שנת הלימודים.

שעות פרטניות: מיועדות להעמקת הטיפול בתלמידים המטופלים על ידי העובד. אין להוסיף בשעות אלה תלמידים נוספים. ייעוד שעות אלה גמיש - השעה הפרטנית יכולה להינתן לאותו תלמיד במהלך שנת הלימודים כולה, או להינתן לתלמידים שונים, לפי שיקול דעתו המקצועי של העובד, ובהיוועצות בצוות רב מקצועי. דוגמאות לניצול שעות פרטניות:

- מפגשים פרטניים עם תלמידים שמשתתפים בקבוצה טיפולית.
- פרויקט מיוחד עם תלמידים שנמצאים בטיפול.
- מפגש דיאדי קבוע הורה-ילד בנוסף לטיפול הפרטני.
- תגבור תלמידים הזקוקים לטיפול נוסף במהלך השבוע.
- מפגשי הדרכה בנוכחות תלמידים.

שעות שהיה: כל עובד הוראה מחויב לשהות בבית הספר לצורך עיסוק במשימות נלוות להוראה / לטיפול. בשעות שהייה יושם דגש על קידום השגת היעדים שהוצבו בתכנית הפעילות/העבודה הבית ספרית, לצד השגת יעדים שקבע לעצמו המורה /המטפל.
מטרות שעות שהיה:

- הבניית זמן לעבודת צוות רב מקצועי.
- העמקת העבודה השיתופית והרחבת הלמידה של הצוות הרב-מקצועי.
- הרחבה, חיזוק והעמקת הדיאלוג מורה-הורה-תלמיד.
- הרחבה והעמקת הידע ושיתוף הפעולה עם גורמי חוץ.
- טיפוח תרבות ארגונית.

שעות שהייה יוקדשו לטובת:

- ישיבות צוות; ישיבות תל"א, תח"א או תח"י; מפגשי צוות רב-מקצועי או צוותים בקבוצות קטנות לגבי נושאים ופעילויות משותפים; פגישות בין צוות בית הספר ובין גורמים חיצוניים.
- השתתפות בועדות מתוקף חוק
- הכנת חומרים לטיפול, התאמה של תכניות הלימודים, של חומרי למידה וטיפול ושל הסביבה הלימודית לצרכי התלמידים (לצרכים של תלמיד פרטני ולצרכים של קבוצות תלמידים).
- הכנה וכתובה של דו"חות הערכה: הערכת ההישגים של מטרות התל"א/תח"י, כתיבת דוחו"ת סיכום טיפול במהלך השנה ובסופה.
- ביקורי בית.
- תיאומים לצורך יצירת רצף חינוכי בין מסגרות לימוד שונות.
- מפגשים אישיים עם הורים.
- מעברים בין מסגרות או נסיעה להדרכה המתקיימת מחוץ למוסד החינוכי.
- הדרכה מקצועית לצוות רב מקצועי ללא נוכחות התלמיד.
- הדרכה לעו"ה ממקצועות הבריאות.

שעות נוספות: כל עובד הוראה באופק חדש ללא קשר להיקף משרתו רשאי לעבוד ולדווח על ביצוע 18 שעות נוספות לכל היותר בכל מחצית שנה באישור מנהל מסגרת חינוכית. שעות אלו מיועדות בין היתר לצורך השתתפות באסיפה בית ספרית, מסיבות, אירועים וכדומה.

5. פיתוח מקצועי במסגרת אופק חדש

במסגרת הרפורמה "אופק חדש" הוצג מתווה המדיניות לפיתוח מקצועי של עובדי הוראה. המתווה מציג את הכיוונים והתכנים להתפתחותם המקצועית של עובדי ההוראה על בסיס מטרות מערכת החינוך, מדיניות המשרד, צרכי בתי הספר וצרכי המורה והמטפל כבעל פרופסיה. אחד התנאים לקידום בדרגות, במסגרת הרפורמה "אופק חדש", הוא עמידה בקריטריונים של פיתוח מקצועי, מתוך הבנה שפיתוח מתמיד של ידע ושל מיומנויות לאורך החיים המקצועיים חיוני לשמירה על עבודה עדכנית איכותית ורלוונטית במערכת החינוך (מבוסס על פיתוח מקצועי לעובדי הוראה במסגרת אופק חדש: מדיניות ונהלים, 2010).

עובד חדש נדרש להשתתף ב"קורס התאמה להוראה לעובדי מקצועות הבריאות" בשנה השנייה לעבודתו במערכת החינוך, זאת על מנת להשתלב כעובד קבוע במשרד החינוך. בנוסף, עליו להשתלם בקורסים מקצועיים, התואמים את מתווה "אופק חדש", לצרכי פיתוח מקצועי, בכל אחד מתחומי הטיפול. הקורסים יכולים להתקיים בשלוש רמות – ברמה הבית ספרית, ברמה המחוזית וברמה הארצית. כמו כן ניתן להגיש בקשה ליציאה לקורסים במסלול אישי (ראה קישור מצורף).

הערכת עובד ההוראה ממקצועות הבריאות

בשנים האחרונות הוחל במשרד החינוך תהליך הערכת עובדי ההוראה והניהול כמדיניות כוללת, המכוונת לשמש כאחד הערוצים בהשבת מקצוע ההוראה, שיפור איכות הניהול וכמנוף להתפתחות המקצועית של עובדי ההוראה בכל מוסדות החינוך. הערכת עו"ה ממקצועות הבריאות הינה חלק ממדיניות כוללת זו, שמטרתה להנהיג תהליך הערכה מתמשך וקבוע, לצורך פיתוח מקצועי, קבלת קביעות או לצורך קידום מקצועי. כדי להתאים את דפוס הערכה לייחודיות מקצועות הבריאות, נעשתה התאמה של כלי הערכה למקצועות אלה. המוערך הינו שותף פעיל בתהליך הערכה, מתוך תפיסה של מכוונת עצמית ואחריות אישית של עובד ההוראה במקצועות הבריאות בתהליך הפיתוח המקצועי שלו.

המנהל, כאחראי על תכלול הערכת העובד, בשיתוף עם מומחי התחום ממקצועות הבריאות, מרכז את כל המידע ואת חוות הדעת משאר השותפים לתהליך הערכה. לדוגמה, מנהל המת"א ירכז את המידע ממנהל ביה"ס לחינוך רגיל, מנהלת הגן לחינוך מיוחד, מומחית תחום שילוב מטעם המת"א במסגרת החינוכית ועוד.

במקרים בהם עו"ה במקצועות הבריאות משובץ במספר סמלי מוסד, ההחלטה באיזו מסגרת תתבצע הערכה תעשה בין מנהלי המסגרות, המנהל שיבצע את התהליך יהיה המנהל המתכלל.

באחריות המנהל המתכלל: לקיים מפגש ראשוני עם המוערך בו יוצגו בפניו מטרות הערכה, חשיבותה ויקבע לוח הזמנים לביצוע הערכה, לרכז את המידע מכל השותפים, לקיים שיחת סיכום על ממצאי הערכה עם המוערך- לזיהוי תחומי החוזק ותחומים הדרושים שיפור והבטחת המשך למידה והתפתחות מקצועית, ברמת הפרט ובראיה מערכתית למסגרת החינוכית.

כלי הערכה מצוי בכל המת"א ובתי הספר, ניתן לקבל עליו הסבר ממנהלים ומומחי תחום מקצועות הבריאות.

6. זכויות עובדי ההוראה ממקצועות הבריאות

עו"ה ממקצועות הבריאות הוא עובד משרד החינוך לכל דבר ועניין, ולכן מוטלות עליו כל החובות וכל הזכויות של כלל עובדי ההוראה. לשם מיצוי מלוא הזכויות על העובד להתעדכן בזכויותיו.

למי לפנות?!

פיקוח במחוז - "אחריות-על" - קבלה לעבודה, קביעות, פיטורין, אישורים לשינוי במתכונת העבודה כמו יציאה לשבתון או לחל"ת, הודעה על חזרה מחופשת לידה, המלצה לקורס התאמה להוראה, ועוד

מנהל/ת מתי"א או מנהל/ת המסגרת החינוכית - ראיון עבודה, נהלי עבודה, שיבוץ מערכת שעות עבודה, דו"חות נוכחות, טפסים כמו החזרי נסיעות, יחסי עבודה בצוות, תנאי עבודה כמו ציוד וחדר, פיתוח מקצועי ועוד

הדרכה מקצועית ברמת מתי"א/בי"ס (חנ"מ) ; הדרכה מחוזית; הדרכה ארצית – הדרכה בתחום המקצוע, הכלה, דיון בסוגיות מקצועיות, פיתוח מקצועי: קורסים בתחום המקצוע, השתלמות במסלול אישי, התוויית מדיניות מקצועית, קשר עם הנהלת המתי"א, הפיקוח במחוז, מטה האגף לחינוך מיוחד, **כוח אדם; גזברות המחוז במשרד החינוך** – תנאי העסקה, דרגה, ותק, שכר, קביעות, קרן פנסיה, עדכון פרטים ועוד

ארגון מקצועי - רישום להסתדרות המורים או לארגון המורים - קרן השתלמות, "דע את זכויותיך", "תרבות, פנאי וצריכה", מנהלת אופק חדש, פרסומים

קרנות השתלמות לעובדי הוראה - הקרנות מנוהלות על ידי הנהלה משותפת להסתדרות המורים בישראל, משרד החינוך, משרד האוצר והשלטון המקומי. מטרת הקרנות לאפשר לעובדי ההוראה לצאת לשנת שבתון לצורך השתלמות, בתחומי עניין שונים הקשורים לקידום המקצועי, מתוך מאגר נושאים המוגדרים כלימודי חובה וכלימודי השלמה. במהלך שנת השבתון המשתלמים זכאים למימון מענקים חודשיים ושכר לימוד מקרן השתלמות.

לפתיחת קרן השתלמות יש להירשם באופן עצמאי להסתדרות או לארגון המורים ולפנות לקרן בהקדם.

מידע נוסף:

טלפונים במשרד החינוך: לפי מחוזות (מצוין בתלוש השכר)

קריאה ביומן המורה – פרק 'זכויותיך'

קשר עם ארגוני מורים:

ארגון המורים:

<http://www.igm.org.il>

הסתדרות המורים

<http://www.itu.org.il> (זכויותינו)

הלשכה לתנאי שירות של עובדי הוראה
<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/sherut/odot/odot.htm>

פורטל השירותים והמידע הממשלתי
[/http://www.gov.il/FirstGov/TopNav/OfficesAndAuthorities/OAFList/OAEducation](http://www.gov.il/FirstGov/TopNav/OfficesAndAuthorities/OAFList/OAEducation)

אתר גמולים זכויות עובדי הוראה

<http://www.gmulim.co.il/?CategoryID=71>

מנהלת אופק חדש

<http://www.itu.org.il/?CategoryID=119&ArticleID=11730>

טלפונים 03-69449857 , 1-700-550043

עמותת המורים

<http://www.itu.org.il/?pg=rss&CategoryID=140>

7. רשימת קישורים

[אגף לחינוך מיוחד](#)

באתר האגף אפשר למצוא מידע הקשור לחוקים ונהלים שעוסקים בחינוך המיוחד – רשימת חוזרי מנכ"ל רלוונטיים, רשימת מסגרות החינוך המיוחד, אוכלוסיות החינוך המיוחד, שח"ם (שירותים חינוכיים מיוחדים) הכולל את עבודת המטפלים ממקצועות הבריאות.

חוקים רלוונטיים לעבודת המטפלים ממקצועות הבריאות

[חוק חינוך מיוחד](#)

חוק חינוך מיוחד בו מפורטים, בין היתר, מטרת החוק, תהליכי אבחון והשמה של תלמידים במערכת החינוך המיוחד, זכאות לשירותי חינוך מיוחד, הרכבי הוועדות מתוקף חוק – ועדה שילוב בית ספרית, ועדת השמה ברשות, וועדת ערר מחוזית, ועדות נוספות הנגזרות מהוועדות על פי חוק; ועדת צוות בין-מקצועי לקביעת רמת התפקוד של התלמיד (לצורך תמיכה מתכנית השילוב), ועדת שיבוץ ברשות לצורך יישום ועדת ההשמה, תכניות הלימודים בחינוך המיוחד, משך שנות הלימוד ואורך יום

הלימודים, מורים בחינוך המיוחד, תכנית לימודים אישית (תל"א), שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בחינוך רגיל, זכאות לתכניות שילוב, מטפלים שאינם מורים.

[חוק מקצועות הבריאות](#)

קישור לחוק משנת תשס"ח-2008 שמגדיר את מטרת החוק, מיהם המקצועות הכלולים בחוק, מהם התנאים לקבלת תעודה מקצועית, תהליך קבלת תעודה, רישום בעלי תעודה, תהליך הכשרת מטפלים ממקצועות הבריאות, אתיקה ומשמעת ופיקוח על בעלי תעודות מקצועות הבריאות.

חוזרי מנכ"ל

[קווים מנחים לעבודתם של מטפלים פרא-רפואיים במסגרות החינוך המיוחד](#)

חוזר מנכ"ל זה מפרט את עקרונות העבודה של מטפלים ממקצועות הבריאות במערכת החינוך, וכולל הנחיות הנוגעות להכשרה והסמכה, הצורך בטיפול, יעדים וסביבת הטיפול, שיטות טיפול ואמצעי התערבות, שיתוף במידע, אופי הטיפול והדרכה.

[יישום חוק החינוך המיוחד: שירותים פרא-רפואיים לתלמידים במסגרות החינוך המיוחד](#)

בחוזר מנכ"ל זה יש הסבר מפורט לגבי הקצאות של ש"מ כולל פירוט לגבי קריטריונים וזכאות, קודים וחלוקת השעות בחינוך ריגל ובחינוך המיוחד.

עמותות מקצועיות

עמותת ריפוי בעיסוק <http://www.isot.org.il>

עמותת פיזיותרפיה <http://www.ipts.org.il>

אגודה ישראלית לקלינאי תקשורת <http://www.ishla.org.il>

יה"ת <http://www.yahat.org>

מידע נוסף

[פיתוח מקצועי לעובדי אופק חדש](#)

מסמך זה מפרט לגבי פיתוח מקצועי: מטרת ומדיניות, שלבי הפתוח המקצועי, הדרישות בכל דרגה מעובד הוראה מתחיל את דרכו עד לשלב מתקדם, כולל הנחיות לגבי שנת שבתון, מענק שכר לימוד, והשתלמויות דרך הפסגות ואופן הגשת בקשה להשתלמות במסלול אישי.

[בקשה לאישור לימודים לצורך צבירה לגמול השתלמות במסלול אישי](#)

עובדי הוראה בחינוך המיוחד ועובדי הוראה ממקצועות הבריאות הלומדים בקורסים ייחודיים יגישו בקשה במסלול אישי למפקח על הפיתוח המקצועי במחוז לקבלת אישור לפחות 45 ימים לפני פתיחת הקורס.

אישורים לקורסים במסלול אישי יינתנו רק במידה והמורה יוכיח את הרלוונטיות של הקורס לעבודתו ובכפוף למדיניות של תכניות הלימודים של האגף לחינוך מיוחד.

כדי להגיש בקשה לאישור מסלול אישי, יש לצרף:

- טופס בקשה למסלול אישי (נמצא באתר האינטרנט של האגף לפיתוח מקצועי של עו"ה)

- סילבוס של הקורס מהמוסד המפעיל
- המלצה של מנהל המסגרת, הכוללת תיאור עבודת המורה בביה"ס / במתי"א ונחיצות הקורס להתפתחותו המקצועית.

לעו"ה ממקצועות הבריאות גובשה רשימת קורסים המאושרים לפיתוח מקצועי במסלול אישי. הרשימה מופיעה באתר האגף לחינוך מיוחד ובמתי"אות. במקרה של קורסים שאינם ברשימת הקורסים המאושרים לפיתוח מקצועי, יש לפנות למפקח על הפיתוח המקצועי במחוז ולצרף את המלצת המפקח לחינוך מיוחד של המוסד החינוכי במחוז לאישור המפקח על הפיתוח המקצועי במחוז.

סילבוס

השתתפו בכתיבת חוברת זו:

פנינה אל-תר, מפקחת ארצית, ממונה על מקצועות הבריאות

דבי גביר, מדריכה ארצית לריפוי בעיסוק

יונת יבזורי, מדריכה ארצית לריפוי בעיסוק

יערה גרינשטיין, מדריכה ארצית לקלינאי תקשורת

לידיה שורץ, מדריכה ארצית לפיזיותרפיה

ענת פולק, מדריכה ארצית לקלינאי תקשורת

ענת מרנין שחם, מדריכה ארצית למטפלים באמצעות אמנויות

תמי ירמיהו, מדריכה ארצית למטפלים באמצעות אמנויות

תודות לנשות מקצוע שתרמו לכתיבת חוברת זו ועבדו באגף לחינוך מיוחד בשנים עברו: רעיה לוי גודמן-מנהלת האגף לחינוך מיוחד, איריס סגל ומיכל פרבר – מדריכות ארציות לקלינאי תקשורת, רחל פישמן ומיכל דה לה וגה – מדריכות ארציות לריפוי בעיסוק, מרים בריל ז"ל ומונה יוליוס – מדריכות ארציות לפיזיותרפיה, יעל שרון ונעמי טפרסון – מדריכות ארציות לטיפול באמצעות אמנויות.

תודות לדר' עדנה ניסימוב ולגב' תמר חזות, על סיוען בכתיבת פרק הטיפול באמצעות אמנויות.

נספחים

- נספח מס' 1: טופס ויתור סודיות / חינוכית / טיפולית
- נספח מס' 2: טופס הסכמת הורים למתן טיפול באמצעות אמנויות
- נספח מס' 3: טופס הסכמת הורים למתן טיפול באמצעות אמנויות בבתי חולים
- נספח מס' 4: טופס הנחיות למילוי טופס ויתור סודיות למסירה / קבלת מידע ולמילוי טופס הסכמה לקבלת טיפול בטיפול באמנויות
- נספח מס' 5: דו"ח לקהילה ומכתב נילוה לדו"ח
- נספח מס' 6: שעון (לוח) צלולים וירטואלי, מבנה סדר יום של עבודת גנות שילוב ועו"ה ממקצועות הבריאות בגני ילדים

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך מיוחד

ויתור על סודיות חינוכית/טיפולית

תאריך: _____

משרד החינוך, מחוז: _____ שם המסגרת החינוכית: _____

אנו הורי התלמיד/ה _____ תעודת זהות _____

מאשרים לצוות החינוכי/טיפולי העובד ישירות עם בננו/בתנו, למסור מידע שבתחום מומחיותו, לגורמי המקצוע המטפלים בבננו/בתנו מחוץ למסגרת החינוכית שלעיל ולקבל מידע מהם.

אלה הגורמים (נא לסמן):

- רוחה
- בריאות
- מסגרות חינוך אחרות
- אחר.....

אני החתומ/ה מטה, מאשר/ת לצוות המסגרת החינוכית למסור ולקבל מידע שבתחום מומחיותו

אודות בני/בתי, כמפורט להלן (נא לסמן):

- לימודי
- חינוכי
- טפולי
- אחר.....

שם האם _____, ת.ז. _____, חתימה _____

שם האב _____, ת.ז. _____, חתימה _____

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך מיוחד

טופס הסכמת הורים למתן טיפול באמצעות אמנויות

תאריך _____

לכבוד

מנהל/ת המסגרת החינוכית

שם המנהל/ת: _____

שם המסגרת: _____

אנו הורי התלמיד/ה _____ תעודת זהות _____

מבקשים בזאת שבננו/בתנו יקבל/תקבל טיפול באמצעות אמנויות, כחלק ממערכת לימודיו/ה במסגרת החינוכית שלעיל. הטיפול באמצעות אמנויות הנו טיפול רגשי הניתן במהלך שנת הלימודים ומהווה חלק מהתכנית החינוכית-לימודית-טיפולית הכוללת של התלמיד/ה.

שם המטפל/ת באמצעות אמנויות _____.

כדי לאפשר לבננו/בתנו לקבל טיפול באמצעות אמנויות ולצוות החינוכי-טיפולי לבנות עבורו/ה תכנית חינוכית - טיפולית אישית, אנו מסכימים למסירה ולקבלה של מידע בין אנשי הצוות החינוכי-טיפולי ובכללם פסיכולוג המסגרת החינוכית מהשרות הפסיכולוגי חינוכי-ייעוצי והמטפל/ת באמצעות אמנויות.

שם האב _____, ת.ז. _____, חתימה _____

שם האם _____, ת.ז. _____, חתימה _____

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך מיוחד

טופס הסכמת הורים למתן טיפול באמצעות אמנויות

במסגרת חינוכית בבית חולים

תאריך _____

לכבוד

מנהל/ת המסגרת החינוכית בבית החולים

שם המנהל/ת: _____

שם המסגרת: _____

אנו הורי התלמיד/ה _____ תעודת זהות _____

מבקשים בזאת שהתלמיד/ה יקבל/תקבל טיפול באמצעות אמנויות על ידי:

המטפל/ת באמצעות אמנויות _____, כחלק מתכנית לימודיו/יה במסגרת החינוכית שבבית החולים.

ידוע לנו שבבית החולים קיימת מסגרת חינוכית, מכוח חוק חינוך חינם לילדים חולים, התשס"א-2001. בתקופת האשפוז, זכאית התלמיד/ה לקבל סיוע וטיפול רגשי באמצעות אמנויות. הסיוע והטיפול הרגשי באמצעות אמנויות ניתן במהלך האשפוז, ומהווה חלק מהתכנית החינוכית-לימודית-טיפולית (תח"א) הכוללת של התלמיד/ה. לצורך זה אנו מסכימים למתן סיוע וטיפול רגשי באמצעות אמנויות וכן מסכימים להעברת מידע לצוות החינוכי ובכלל זה למטפל/ת באמצעות אמנויות, כדי שהצוות יוכל להתאים תכנית חינוכית וטיפולית אישית לתלמיד/ה.

שם האב _____ ת.ז. _____ חתימה _____

שם האם _____ ת.ז. _____ חתימה _____

הנחיות למילוי טופס ויתור סודיות למסירת/קבלת מידע

טופס הסכמה לקבלת טיפול על ידי מטפלים באמצעות אמנויות

1. טופס ויתור סודיות: מיועד לאפשר לאנשי הצוות למסור ולקבל מידע בין הגורמים העובדים עם התלמיד/ה. זאת לשם ניהול דיון מקצועי פתוח, קיום רצף של מידע טיפולי בין גורמי חוץ לבין הגורמים המטפלים בתלמיד/ה בתוך המסגרת החינוכית ולשם קבלת החלטות להמשך קידום התכנית הלימודית-חינוכית-טיפולית של התלמיד/ה.

מסירת המידע תעשה ככלל לאחר קבלת הסכמה מפורשת של הורי התלמיד/ה וכן "לא תיעשה אלא במידה הנדרשת לצורך העניין" (חוק זכויות החולה, סעיף 20/ב) ומבלי שיחשפו פרטים שאינם רלוונטיים למטרה שלשמה ויתרו ההורים או האפוטרופוס של התלמיד/ה על הסודיות.

במידה שעולה צורך לקשר עם גורמים מחוץ למסגרת החינוכית בה לומד/ת התלמיד/ה, יש להחתיים את ההורים או האפוטרופוס על טופס ויתור סודיות לפני יצירת הקשר עם הגורם הרלוונטי.

הטופס החתום יתויק בתיק האישי של התלמיד/ה, הנמצא במסגרת החינוכית, תוך שימת לב לנקודות הבאות:

- יש להחתיים את ההורים/אפוטרופוס על גבי טופס ויתור סודיות וטופס הסכמה לטיפול בתחילת בכל שנת לימודים מחדש.
- במידה והורי התלמיד/ה גרושים או חיים בנפרד יש להחתיים את שני ההורים על הטופס בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל "הורים גרושים או פרודים" תשע"ד7(א).
- חריגה מנוהל ההחתימה על טופס ויתור סודיות, תעשה רק במקרים של מילוי חובת דיווח, בהסתמך על לשון החוק ועל חוזר מנכ"ל בנידון, או במקרים של הצורך להיענות להחלטה שיפוטית.

שמירת הסודיות וכיבוד הפרטיות הם כללים אתיים חשובים ביותר לשם קיום יחסים מקצועיים, תקינים ויעילים בטיפול.

2. טופס הסכמה לטיפול (רגשי) באמצעות אמנויות*: מיועד ליצירת קשר ראשוני בין המטפל/ת באמצעות אמנויות לבין ההורים או האפוטרופוס של התלמיד/ה, על מנת לקבל את הסכמתם לתהליך הטיפולי של בנם/בתם ושיתופם בו.

חתימת ההורים או האפוטרופוס על גבי טופס הסכמה לטיפול, מהווה הסכמה טיפולית ראשונית בינם לבין המטפל/ת.

הטופס החתום יתויק בתיק האישי של התלמיד/ה, הנמצא במסגרת החינוכית, תוך שימת לב לנקודות הבאות:

יש להחתים את ההורים/אפוטרופוס על גבי הטפסים כאמור לעיל, בתחילת כל שנת לימודים, בכל סוגי המסגרות: בתי ספר לחינוך מיוחד, כיתות חינוך מיוחד בתוך בתי ספר רגילים, מרכזים טיפוליים וילדים הזכאים לשעות שילוב.

- החתמת ההורים/אפוטרופוס על הטופס תעשה על ידי המטפלת/ת בפגישת הכרות, או לחלופין ע"י יועצת או מחנכת הכיתה, לפני תחילת הטיפול.
במידה והורי התלמיד/ה גרושים או חיים בנפרד, יש להחתים את שני ההורים על הטופס, בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל "הורים גרושים או פרודים" תשע"ד7(א).
- אי חתימה על טופס הסכמה לטיפול באמצעות אמנויות, מעידה על ויתור ההורה/האפוטרופוס על זכאות התלמיד/ה לקבלת הטיפול במסגרת החינוכית בה לומד/ת.

טופס הסכמה לטיפול הוא בבחינת ברכת הדרך הניתנת לתלמיד/ה ע"י הוריו/ה ומעידה על תמיכתם בתהליך הטיפול.

* לצורך מתן אישור לטיפול באמצעות אמנויות לתלמידים הלומדים במסגרות חינוכיות שבבתי החולים קיים טופס נפרד.

שלום רב, הנדון: דו"ח טיפולי עבור גורמים בקהילה

מצ"ב מסמך המרכז מידע על התפקוד והמענה הטיפולי עבור תלמיד הזכאי לשירותי חינוך מיוחד – שילוב וחינוך מיוחד. שותפים לכתיבת מסמך זה: עובד הוראה ממקצועות הבריאות הרלוונטי לגורם אליו מופנה הדו"ח בשותפות מחנכת/מנהלת גן.

מטרת דו"ח זה היא לתאר את תפקודו והתנהלותו של התלמיד במערכת החינוך, את מטרות הטיפול, תהליך ההערכה, דרכי ההתערבות, ותיאור מצבו הנוכחי. חשוב לציין כי עובדי ההוראה במערכת החינוך המיוחד **אינם** רשאים להמליץ לגורמים מחוץ למערכת החינוך – על תוספת טיפולים, הפחתת טיפולים או על סוג טיפול.

מסמך זה יכתב לבקשת הורי התלמיד לשם פניה לגורמים שונים בקהילה כגון: מרכזים להתפתחות הילד, תחנות לבריאות הנפש, שרותי רווחה, ומרכזי טיפול שונים. מסמך זה אינו מהווה תחליף לדו"ח סיכום שנה, ויכול להינתן בכל נקודת זמן במהלך שנת הלימודים.

יש להקפיד שדו"ח המופנה לגורמים בקהילה יכתב במתכונת זו בלבד, כפורמט רשמי מטעם האגף לחינוך מיוחד עם לוגו של המוסד החינוכי.

לפני מסירת הדו"ח יש להקפיד על החתמה של כל השותפים על הדו"ח. כמו כן, יש להחתים את ההורים על טופס ויתור סודיות. יש להקפיד על מסירת עותק מודפס של הדו"ח לידי ההורים. דו"ח זה יימסר רק לידי ההורים **ולא** ישלח במייל מטעמי אבטחת מידע.

מסמך זה יעבור לידי ההורים רק בידיעה ואישור של מנהל המסגרת החינוכית/מנהלת הגן.

במקרים של חובת דיווח על פי חוק כגון: מקרים של מצבי סיכון, חשש לפגיעות או התעללות, הדו"ח יופנה ישירות לגורמים בקהילה בכפוף לחוזר מנכ"ל.

בכבוד רב,

פנינה אל-תר
מפקחת ארצית

ממונה על מקצועות הבריאות
וצוות המדריכות הארציות למקצועות הבריאות
האגף לחינוך מיוחד

העתק: גב' מיכל כהן, המנהלת הכללית
מר אריאל לוי, סמנכ"ל בכירו מנהל המינהל הפדגוגי
גב' רחלי אברמזון, מנהלת אגף א' לחינוך מיוחד
מנהלי המחוזות
מפקחי מטה באגף לחינוך מיוחד
מדריכים ארציים במקצועות הבריאות – אגף חנ"מ

לוגו המסגרת החינוכית

סיכום התערבות טיפולית

תאריך כתיבת הדו"ח: _____

שם התלמיד/ה: _____ ת.ז.: _____

שם המסגרת החינוכית שבה לומד/ת התלמיד/ה _____

במסגרת זו מקבל התלמיד/ה תמיכה מותאמת לצרכיו/ה הייחודיים במהלך שעות הלימודים.

הצוות במסגרות החינוכיות כולל: גננת/מחנכת לחינוך מיוחד, סייעת, צוות מומחי תחום מהמת"א במקצועות השונים, עובדי הוראה ממקצועות הבריאות ושילוב - מורה/גננת שילוב.

לכל תלמיד/ה נבנית תכנית לימודים אישית, שבבנייתה וביישומה שותפים כלל אנשי הצוות העובדים עם התלמיד/ה במסגרת חינוכית זו. סוגי ההתערבות הטיפולית נקבעים בהתאם למטרות התכנית האישית, בהתאם לצרכיו/ה של התלמיד/ה ולמשאבים הקיימים.

יש לציין את סוגי הטיפולים ממקצועות הבריאות אותם מקבל/ת התלמיד/ה:

- ריפוי בעיסוק
- קלינאיות תקשורת
- טיפול באמצעות א
- פיזיותרפיה

יש לציין את אופני מתן הטיפול הרלוונטים לתלמיד/ה:

- טיפול פרטני
- טיפול בקבוצה
- טיפול בזוג
- טיפול כיתתי
- אחר _____
- הדרכה לצוות

שמות אנשי הצוות הרלוונטיים לדו"ח:

שם עו"ה ממקצועות הבריאות: _____ מקצוע: _____

שם המורה/גננת: _____ שם מורה/גננת השילוב: _____

א. דו"ח תפקודי – סיכום הצוות הרב מקצועי-חינוכי – (רקע לימודי, התנהגותי, רגשי, תקשורת-חברתי, ניידות, טיפול עצמי, הכנה לחיים, ופנאי) חלק זה ייכתב בשיתוף הצוות החינוכי

ב. דו"ח סיכום תהליך ההתערבות בתחום הטיפול

תחום טיפול: _____ שם המטפלת: _____ מספר רישיון: _____

תאריך תחילת טיפול: _____ תאריך סיום טיפול/תאריך עכשוי: _____

אופן מתן הטיפול (תדירות, מספר מפגשים, משך המפגש, מסגרת פרטנית, קבוצתית וכו'): _____

_____ סיבת ההפניה:

_____ סיכום התרשמות ראשונית / הערכה ואבחון:

_____ מטרות ההתערבות הטיפולית:

_____ 1.

_____ 2.

_____ 3.

מהלך ההתערבות הטיפולית (יצירת קשר, נושאים מרכזיים, גישות ואמצעים טיפוליים): _____

_____ סיכום ההתערבות הטיפולית:

_____ חתימת המטפלת:

_____ חתימת מונחת/מנהלת הגן:

_____ חתימת מורה/גננת שילוב (במידה והתלמיד/ה מקבלת תמיכה זו): _____

הערה: יש למלא את הדו"ח במחשב, על ידי כתיבה על הסימנים האפורים.

מדינת ישראל

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

כ"ו אלול, תשע"ד

אגף א' לחינוך מיוחד

21 ספטמבר, 2014

לכבוד

מפקחי חינוך מיוחד

מנהלי מתי"א

הנדון: הבהרות לגבי מבנה יום העבודה של גננות שילוב ועובדי הוראה ממקצועות הבריאות בגני הילדים לשנה"ל תשע"ה

יום העבודה של גננות שילוב ועובדי הוראה ממקצועות הבריאות (לגבי שעות פרונטאליות, פרטניות ושהייה) בגני הילדים, יהיה עפ"י מתכונת של "שעון צלולים וירטואלי" (מערכת השעורים וההפסקות), באופן דומה לעובדי הוראה בבית הספר, באופן הבא:

8:00-8:50	שעה ראשונה
8:50-9:40	שעה שניה
9:40-10:10	הפסקה
10:10-10:55	שעה שלישית
10:55-11:05	הפסקה
11:05-11:50	שעה רביעית
11:50-12:00	הפסקה
12:00-12:45	שעה חמישית
12:45-13:30	שעה שישית
13:30-13:40	הפסקה
13:40-14:25	שעה שביעית
14:25-15:10	שעה שמינית
15:10-15:15	הפסקה
15:15-16:00	שעה תשיעית
16:00-16:45	שעה עשירית

הערות-

א. לא ניתן לחבר את השיעורים ביניהם ברצף ללא הפסקות, להוציא את אלה המצוינים בטבלה שלעיל, והחריגים המצוינים בסעיפים ב' ו- ג' שלהלן.

- ב. במקרה בו גננת השילוב/ עו"ה ממקצועות הבריאות עובדים באותו היום בגן הילדים למשך שעה אחת בלבד, שעה זו תהיה בת 50 דקות בלבד, ללא חובה לשהות לאחריה בגן.
- ג. במקרה בו גננת השילוב/ עו"ה ממקצועות הבריאות עובדים באותו היום בגן הילדים למשך שעתיים בלבד, הגננת/ עו"ה ממקצועות הבריאות יוכלו לבחור לקיים שעתיים של 50 דקות כל אחת, ברצף, ללא הפסקה ביניהן, בכפוף לצרכיהם של הילדים ולצרכי הגן. לאחר שעתיים אלו הגננת/ עו"ה ממקצועות הבריאות אינם מחויבים להמשיך ולשהות בגן.
- ד. במקרה בו גננת השילוב/ עו"ה ממקצועות הבריאות עובדים באותו היום בגן הילדים למשך שלוש שעות ויותר- הם מחויבים בעבודה עפ"י לוח הצלצולים הווירטואלי שלעיל וסעיפים ב' וג' לא יחולו עליהם.

בברכה,

רחלי אברמזון

מנהלת אגף א' לחינוך מיוחד

העתק:

מיכל כהן, המנהלת הכללית

מר אריאל לוי, סמנכ"ל בכיר ומנהל המנהל הפדגוגי

גב' סימה חדד, מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי

גב' סוניה פרץ, מנהלת אגף בכיר כא"ב

גב' תמי כהן, מנהלת תחום משכורות מורים

עו"ד איריס שלו- טל, יועצת משפטית

גב' אורית ריזל, יועצת למנהל כלכלה ותקציבים

גב' סימה עובדיה- פורצנל, ממונה יישום אופק חדש

גב' מימי פלצ'י- מפקחת ארצית, אגף א' חינוך מיוחד

גב' פנינה אל תר, מפקחת ארצית, אגף א' חינוך מיוחד

גב' שמחה הלוי, מפקחת ארצית, אגף א' חינוך מיוחד

מנהלי מחוזות

גב' רינה אסא, עוזרת למזכ"ל, הסתדרות המורים

מר גד דיעי, יו"ר אגף האיגוד המקצועי, הסתדרות המורים

גב' לאה פרנקל, יועצת מזכ"ל הסתדרות המורים לחינוך מיוחד